

Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra Latvijas iedzīvotāju aptauja "Attieksme pret tiesām un saskarsme ar tiesvedības procesu".

Laika posmā 04.08.2018 līdz 14.08.2018 veikta Latvijas iedzīvotāju aptauja par attieksmi pret tiesām un saskarsmi ar tiesvedības procesu, kuras laikā aptaujāti 1026 respondenti vecuma grupā no 15-74.gadiem. Aptauja veikta visos Latvijas reģionos.

Aptaujas anketā ietvertie jautājumi:

Informētība par Latvijas tiesām, to darbību:

Pētījuma dati liecina, ka visbiežāk pēdējo trīs gadu laikā informācija par Latvijas tiesām un to darbību iegūta no masu informācijas līdzekļiem (61%). Nākamais biežāk nosauktais informācijas avots bija citu cilvēku pieredze (kādam tuvam cilvēkam ir bijusi saskarsme ar tiesām) (24%). To, ka informāciju ir ieguvuši no savas personiskās saskarsmes ar tiesām, atzīmēja 12% respondentu, bet 4% minēja, ka šādu informāciju ieguvuši no valsts vai pašvaldību iestādes. Jāatzīmē, ka 22% pētījuma dalībnieku atzina, ka pēdējo trīs gadu laikā informāciju par tiesām un to darbību nav ieguvuši.

Ja salīdzina 2017. un 2018.gada aptauju datus, jāsecina, ka 2018.gadā respondenti biežāk nekā pirms gada norādīja, ka informāciju par tiesām un to darbību ieguvuši no masu informācijas līdzekļiem (2017.: 52%, 2018.: 61%). Savukārt retāk nekā pirms gada respondenti atbildēja, ka informāciju par tiesām nav ieguvuši (2017.: 27%, 2018.: 22%).

Analizējot dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojams, ka biežāk nekā caurmērā to, ka pēdējo trīs gadu laikā ir ieguvuši informāciju par Latvijas tiesām un to darbību, norādīja respondenti ar augstāko izglītību, pētījuma dalībnieki ar vidēji augstiem un augstiem ienākumiem, kā arī Rīgas un Vidzemes iedzīvotāji.

Savukārt to, ka šādu informāciju nav ieguvuši, biežāk nekā caurmērā atzīmēja respondenti vecumā no 15 līdz 34 gadiem, pētījuma dalībnieki ar zemiem ienākumiem, Kurzemes un Latgales iedzīvotāji, kā arī citās pilsētās (ne Rīgā) dzīvojošie.

Saskarsme ar tiesvedības procesiem:

Aptaujas ietvaros respondentiem lūdza norādīt, cik bieži viņi pēdējo piecu gadu laikā bija iesaistījušies tiesvedībā.

Saskaņā ar aptaujas datiem absolūtais vairākums (85%) respondentu norādīja, ka pēdējo piecu gadu laikā nebija iesaistījušies tiesvedībā. To, ka ir bijuši iesaistīti tiesvedībā, kopumā atzīmēja 13% respondentu: 9% norādīja, ka tas bija vienu reizi, 2% - ka divas reizes, un vēl 2% - ka trīs un vairāk reizes.

Salīdzinot ar iepriekš veikto aptauju datiem, jāsecina, ka būtiskas izmaiņas nav vērojamas.

Biežāk nekā caurmērā to, ka pēdējo piecu gadu laikā ir bijuši iesaistīti tiesvedībā vismaz vienu reizi, norādīja respondenti vecumā no 35 līdz 54 gadiem, aptaujātie ar augstāko izglītību, kā arī pētījuma dalībnieki ar vidējiem ienākumiem.

Analizējot to respondentu atbildes, kuri pēdējo piecu gadu laikā bija iesaistījušies tiesvedībā, vērojams, ka aptuveni trešdaļa (34%) norādīja, ka viņu prasība tikusi apmierināta, 28% - ka prasība tika noraidīta, bet 15% - ka tika panākts izlīgums.

Jāpiebilst, ka kopš 2016.gada turpina samazināties to respondentu īpatsvars, kuri norādīja, ka viņu prasība tiesvedības procesā tikusi apmierināta (2016.: 50%, 2017.: 37%, 2018.:34%).

Uzticēšanās tiesām:

2018.gada augustā veiktajā aptaujā respondentiem lūdza norādīt, cik lielā mērā viņi uzticas tiesām.

Kopumā 32% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju norādīja, ka uzticas (atbildes „pilnībā uzticos” un „drīzāk uzticos”) tiesām (t.sk. atbildi „pilnībā uzticos” atzīmēja 3%). To, ka tiesām neuzticas (atbildes „pilnīgi neuzticos” un „drīzāk neuzticos”), atzina 47% respondentu (t.sk. atbildi „pilnīgi neuzticos” atzīmēja 19%).

Salīdzinot 2017. un 2018.gada aptauju rezultātus, vērojams, ka 2018.gadā respondenti nedaudz biežāk nekā pirms gada atzīmēja, ka uzticas tiesām (2017.: 30%, 2018.: 32%). Tiesa, šis rādītājs joprojām ir zemāks nekā 2016.gadā novērotais (41%).

Jāatzīmē, ka respondenti, kuri norādīja, ka informāciju par tiesām un to darbību ieguvuši no savas vai tuvu cilvēku pieredzes saskarsmē ar tiesu, biežāk atbildēja, ka neuzticas tiesām (59%-62%).

Ja analizē dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, var secināt, ka uzticēšanos tiesām biežāk nekā caurmērā pauda respondenti vecumā no 15 līdz 34 gadiem, aptaujātie ar pamatizglītību, publiskajā sektorā nodarbinātie, pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem, kā arī Vidzemes un Latgales iedzīvotāji.

Savukārt to, ka tiesām neuzticas, biežāk nekā caurmērā norādīja vīrieši, aptaujātie vecumā no 35 līdz 44 un no 55 līdz 63 gadiem, respondenti bez LR pilsonības, pētījuma dalībnieki ar vidējiem un vidēji augstiem ienākumiem, kā arī Zemgalē dzīvojošie.

Apmierinātība ar tiesu darbu:

Pētījuma ietvaros respondentiem lūdza novērtēt ar **tiesu darbu saistītus aspektus**.

Lūgti sniegt vērtējumu tiesas darbībai kopumā, atzinīgu vērtējumu (atbildes „pilnībā apmierināts” un „drīzāk apmierināts”) sniedza 28% respondentu, bet negatīvi noskaņoti (atbildes „pilnībā neapmierināts” un „drīzāk neapmierināts”) bija 31% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Jāatzīmē, ka liela daļa (42%) pētījuma dalībnieku nesniedza konkrētu atbildi uz šo jautājumu (atbilde „grūti pateikt”).

Ja salīdzina ar 2017.gadu, vērojams, ka 2018.gadā respondenti nedaudz biežāk tiesas darbību kopumā vērtēja pozitīvi (2017.: 26%, 2018.: 28%).

Jānorāda, ka no respondentiem, kuriem ir bijusi personiska saskarsme ar tiesām, apmierināti ar tiesu darbību kopumā bija 33%, bet neapmierināti – 62%.

Analizējot dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojams, ka biežāk nekā caurmērā apmierinātību ar tiesas darbu pauda sievietes, respondenti vecumā no 25 līdz 34 gadiem, latvieši, pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem, Vidzemes un Latgales iedzīvotāji, kā arī tie respondenti, kuri norādīja, ka uzticas tiesām.

Savukārt kritisku viedokli biežāk nekā caurmērā pauda vīrieši, respondenti, kuriem ir 64 gadi un vairāk, aptaujātie ar augstāko izglītību, Rīgā un Zemgalē dzīvojošie, kā arī respondenti, kuri norādīja, ka neuzticas tiesām.

Vērtējot dažādus tiesu darba aspektus, visbiežāk respondenti bija apmierināti („pilnībā apmierināti” un „drīzāk apmierināti”) ar drošību tiesās (apsūdzēto konvojēšana u.c.) (36%) un modernu informācijas tehnoloģiju izmantošanu tiesās (34%). Neapmierināti ar šiem aspektiem bija attiecīgi 8% un 10%. To, ka ir apmierināti ar tiesas procesa organizēšanu (paziņojumi par tiesas sēdēm u.tml.), norādīja 30% (neapmierināti: 14%), ar informācijas pieejamību par tiesas procesu apmierināti bija 28% (neapmierināti: 19%), ar dokumentu apriti (nepieciešamo dokumentu daudzums, sagatavošanas ātrums u.c.) – 16% (neapmierināti: 28%), ar tiesas procesa izmaksām civillietās no prasītāja/ atbildētāja viedokļa (valsts un kancelejas nodevas u.c.) – 14% (neapmierināti: 29%), bet ar lietu izskatīšanas un tiesas procedūras ilgumu – 11% (neapmierināti: 45%).

Jāpiebilst, ka salīdzinoši liels iedzīvotāju īpatsvars atturējās novērtēt uzskaitītos tiesu darba aspektus (atbildi „grūti pateikt” atzīmēja no 44% līdz 57% respondentu).

Ja salīdzina ar 2017.gada aptaujas datiem, vērojams, ka 2018.gadā respondenti biežāk pauda apmierinātību ar modernu informācijas tehnoloģiju izmantošanu tiesās (2017.: 31%, 2018.: 34%), bet citu minēto tiesu darba aspektu vērtējums nav būtiski mainījies.

Analizējot to respondentu atbildes, kuri norādīja, ka pēdējo trīs gadu laikā informāciju par tiesām ir ieguvuši no personiskas saskarsmes, jāsecina, ka šī grupa biežāk sniedza konkrētu viedokli par visiem minētajiem aspektiem (atbildi „grūti pateikt” atzīmēja no 8% līdz 29% respondentu). Tiesas procesa organizēšanu atzinīgi vērtēja 63% respondentu, modernu informācijas izmantošanu tiesās - 61%, drošību tiesās (apsūdzēto konvojēšana u.c.) - 57%, informācijas pieejamību par tiesas procesu – 57%, dokumentu apriti – 37%, tiesas procesa izmaksas civillietās no prasītāja/ atbildētāja viedokļa – 27%, bet lietu izskatīšanas un tiesas procedūras ilgumu – 26%.